TSUE

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№9

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

2025

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 893 sahifa.
E'lon qilishga 2025-yil 1-sentyabrda ruxsat etildi.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

Postdan xaridgacha: influenser va ilg‘or veb-ilova (PWA – progressive web app)ning chakana sotuvga real ta’siri 14
Abdulaziz Madjidov

Ta’lim xizmatlari bozori samaradorligini oshirishda ta’lim klasterlarining roli 22
Imamova Nilufar Asamutdinovna

Korxona raqobatbardoshligini oshirishda marketingning tovar strategiyasidan foydalanish holati 29
Xidirov Sherzod Olimovich

O‘zbekistonda moliyaviy savodxonlikni institutsionallashtirish: NFIS, Finlit.uz va ta’lim islohotlari 34
Irgashev Anvar Farxodovich

Moslashuvchan menejment tizimlarini yashil iqtisodiyotga integratsiyalash tasnifi 39
Umarov Bexzod Batirovich

Qishloq xo‘jaligida innovatsion marketing strategiyasini ishlab chiqish 43
Sheraliev Axror Sodiqovich

O‘zbekiston Respublikasida moliyaviy bank xizmatlarini rivojlantirishning tendensiyalari, undan samarali foydalanish imkoniyatlari va konseptual jihatlari 48
Roziqov Behzod Bahrom o‘g‘li

Metallurgiya korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etish chet el tajribasi 54
Abdullayeva Matluba Nematovna

Исследование связи между восприятием изменения климата и внедрением устойчивых методов ведения сельского хозяйства в Узбекистане 59
Светлана Ражабова, Бахром Миркасимов

Surxondaryo viloyati qishloq xo‘jalik tarmog‘ini barqaror rivojlantirishni iqtisodiy-ekologik modellari 68
Abdug‘aniyev Otabek Allajonovich, Xo‘jamqulov Bekzod Turdaliyevich

Milliy iqtisodiyotda real sektor salmog‘i va uning o‘zgarish tendensiyalari 75
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdievich, Isroilova Muhabbat Rustamjon qizi

Qo‘shilgan qiymatni soliqqa tortish uslubiyoti: xususiyatlari, vazifalari va muammolari 89
Xaitov Shuxrat Sharipboyevich

Kognitiv yondashuv asosida tibbiyot oliy ta’lim muassasalari talabalari grammatik va diskursiv kompetensiyalarini shakllantirishning nazariy modeli va pedagogik texnologiyasi 94
Dadadjanova Feruza Muhammadyusupovna

Transport tizimining rivojlanishi milliy iqtisodiy o‘sishining asosi sifatida 98
Narziyev Umidjon Baxrillayevich

Loyiha risklarini aniqlashda zamonaviy usullar va ularning samaradorligi 105
Marufhanov Davron Xasanovich

Современные методы управления на железнодорожном транспорте в процессе трансформации системы 109
Кушакова Мамура Нариановна

Финансовые механизмы и модели менеджмента в развитии устойчивой экономики транспортных компаний 115
Шарапова Гулчехра Рустамовна

Kasbiy ta’limda o‘quvchilarning raqamli kompetensiyasini shakllantirish va baholashning innovatsion yondashuvlari 120
Maxkamova Zuhra Tursunpulotovna

Audit ishi sifati darajasini oshirish yo‘nalishlari 124
Qushmatov Otaxon Qurbonalievich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini moliyalashtirishning nazariy va amaliy asoslari 131
Yuldashev Baxtiyor Gayradjonovich

Ko‘chmas mulk qiymatini baholash va uning ekonometrik tahlili 135
Jaloliddinova Mohira Alisher qizi

Современные тенденции и вызовы бюджетно-макроэкономической политики в Узбекистане 142
Хазраткулова Лола Нармуминовна

Intellektual mulkda iqtisodiy mohiyat, mazmun hamda huquqiy jihat uyg‘unligi 148
N.D.Maxmudova

Axborot texnologiyalari asosida ta’limda loyiha boshqaruvida sun’iy intellekt va mashinali o‘qitish imkoniyatlari 152
Xodjiyeva Durdona Abdurasolovna

Концепция “Зеленого учета” и его значение для экономического развития 157
Умарова Зулайхо Турсуновна

Iqtisodiyotning asosiy tarmoq va sohalariga kiritilgan investitsiyalarning joriy holati tahlili 166
Ismailova Kutlibeka Ulug‘bek qizi

O‘zbekistonda yoshlar tashkiloti faoliyatini tashkil etishning o‘ziga xos jihatlari va rivojlanish bosqichlari 172
Usmonov Adxamjon A’zamjonovich

O‘zbekiston Respublikasi maxsus iqtisodiy zonalari investitsion holatini hududlar kesimida tahlili 178
Anvarxonov Abdulatifxon Jamshidxon o‘g‘li

Kichik biznes va o‘rta biznesni rivojlantirish orqali aholi farovonligini ta’minlash 184
Ahmedov Oybek Turgunpulatovich, Nurqulov Nurbek Sirojiddin o‘g‘li

Fiskal siyosat instrumentlari orqali yashirin iqtisodiyotni qisqartirish va legallashtirish metodologiyasi 189
Ergasheva Malikaxon Avazxon qizi

Fond bozorida savdo strategiyasi va uni amalga oshirishga yo‘nalishlari 192
Soliyev Istam Ixtiyorovich

Sanoat korxonalarini innovatsion rivojlantirishning asosiy tamoyillari 197
Yuldasheva Kamola Miraliyevna

Iqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda davlat boshqaruvi tizimining isloh qilinishi: Tajriba va istiqbollar 202
Mashrabaliyev Ibroximbek Mashrabaliyevich

Iqtisodiyotning real sektorida investitsion loyihalarni moliyalashtirish amaliyoti 209
Qosimova Lola Sultanovna

Sanoat mahsulotlari eksportida logistika zanjirining uzluksizligini ta’minlash: nazariy asoslar va amaliy yondashuvlar 217
Kurbonova Ma'mura Abdukarim qizi

Soliq ma’murchiligiga zamonaviy texnologiyalarini joriy etish orqali qo‘shilgan qiymat soliq ma’murchiligi bazasini kengaytirish yo‘llari 222
Raxmonqulov Umidjon Rustam o‘g‘li

Инновационные подходы к созданию проблемно-ориентированной системы прогнозирования, оптимизации и управления отраслями региональной экономики (жилищное строительство) 231
Далиев Ахтам Шарафутдинович

Tovar-moddiy resurslar harakati samaradorligini oshirishda UZEX faoliyatining joriy holatini baholash 238
Sherzod Xolmurodovich Pardayev, Mamatkulov Farrux Gulomjon o‘gli

Sog‘liqni saqlash tizimida tadbirkorlik faoliyatining turlari 244
Solikhova Dildora Alisher qizi

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

"O'ztemiryo'lyo'lovchi" ajning asisiy faoliyatini samaradorligini oshirishda autsorsing xizmatini joriy etish strategik asoslari 250
Kaxarova Nilufar Yerkinjonovna

Mintaqani kompleks rivojlantirishning metodologik asoslari va ustuvor yo'nalishlari 256
Jumayeva Zulfiya Qayumovna

Sog'liqni saqlash tashkilotarida xarajatlar samaradorligini ta'minlash masalalari 260
Raximova Maftuna Axmadjon qizi

Aksiyadorlik jamiyatlarida sof foydani taqsimlash bilan bog'liq bo'lgan soliq solish masalalari 264
Suyunov Otabek Shuxrat o'g'li

O'zbekiston qonunchiligida raqamli transformatsiya jarayonida elektron to'lov kartalarini soxtalashtirishni jinoyatlashtirish 276
Maxsadaliyeva Maftuna Toxir qizi

Mamlakatimizda intellektual xizmatlar bozorini rivojlantirish masalalari 281
Miyassarov Davron Abdurashid o'g'li

Validation of the dutch eating behaviour questionnaire (DEBQ) in a sample of uzbek women 285
Khursana Usmanova, Dr Muhammad Bilal, Dilafruz Qo'chqorova

Iqtisodiy xavfsizlik tizimlarini o'ziga xos jihatlari 295
Nabiyev Bexzod Shavkatovich, Bayboboeva Firuza Nabijonovna

Davlat qarz siyosatini optimallashtirishda islomiy moliya instrumentlarining qo'llanish imkoniyatlarini kengaytirish yo'nalishlari 299
Tilabov Nasrulla Tashmuratovich

Роль институциональных структур фондового рынка в обеспечении финансовой стабильности 305
Камилова Севара Анваровна

The Impact of Digitalization on the Management System in the Entrepreneurial Environment of Uzbekistan 309
Ibragimova Saida Ilkhomovna

China's Investment Strategy in Uzbekistan: Sectoral Trends and Strategic Implications (2013–2024) 313
Maftuna Nuriddinova

Qo'shilgan qiymat solig'i tushunchasi va uning iqtisodiy mohiyati 319
Eshkarayev Bobir Chariyevich

Raqamli boshqaruvning afzalliklari va uni rivojlantirish istiqbollari 324
Xolbayeva Marg'uba Qazoqboyevna

Korporativ boshqaruvning nazariy asoslari: O'zbekistonda qo'llanish imkoniyatlari 328
Jumayeva Guzal Sherxon qizi

Audit organizations in Uzbekistan 332
Razzaqov Jasur Xamraboevich, Yaqubov Matrasul Mavlonberdiyevich, Sabirova Nodira Komil qizi

Xorijiy investitsiyalarning turlari va xususiyatlari 337
Gofurov Doston Boxromovich

Mahalliy budjet mablag'larining samaradorligini oshirishda auditning o'rni 341
Primova Shaxnoza Komiljonovna

Модели управления государственными финансами в зарубежных странах 345
Наимов Шохрух Шарофиддинович

O'zbekistonning sirkulyar iqtisodiyotga o'tishi: yashil o'sish indikatorlari tahlili 352
Hakimov Anvarjon Abdulloyevich

Innovation management in the education system: practical challenges, international experience, and effective strategies based on the example of Uzbekistan 356
Imomov Inomiddin Abdulxamidovich, Egamberdiyev Farxod Botirovich

Трансформация энергетического комплекса Узбекистана: текущее состояние и перспективы развития 363
Хмель Е.В., Мирджалилова Д.Ш., Дерюгина Е.А., Лозовская Н.А.

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Improving the efficiency of personnel management and optimizing labor costs in Sam Glass LLC 368
Musayeva Shoira Azimovna, Agzamov Avazkhon Talgatovich

Interactive design and museum management: enhancing guided tours through IOT and virtual solutions 374
Ibrokhimova Aziza Abbasovna

Hududlar investitsion jozibadorligini oshirish yo‘llari 379
Imomova Kamola Novfal qizi

“Innovatsion usulda baliq yetishtirishtirishning iqtisodiy samarodorligini oshirish yo‘llari (Sirdaryo tumani misolida)” 385
Bo‘ltakov Sardor Oqbo‘ta o‘g‘li

Bank filial tarmoqlari samaradorligini baholashning xorijiy tajribasi va undan O‘zbekiston banklari amaliyotida foydalanish imkoniyatlari 392
Xoshimov Og‘abek Nizomjon o‘g‘li

Zamonaviy iqtisodiyotda davlat xaridlarinin elektron savdolarning o‘rni 398
Burxanov G‘ofur Baxodirovich

Реализация концепции развития рынка зеленой экономики в сфере экономической безопасности Республики Узбекистан 401
Юнусова Римма Рахманбердиевна

Tijorat banklaridan “foyda” solig‘ini undirishning bugungi holati 408
Ergasheva Lobar Raxmatulla qizi

O‘zbekiston oziq-ovqat sanoatini iqtisodiy rivojlantirish yo‘nalishlari 415
Abasova Gulirano Rahmatullo qizi

Xorijiy tajribalar asosida ekologik tadbirkorlikning innovatsion va investitsion yo‘nalishlarini tashkil etish 419
Turg‘unova Tursunoy Maratovna

Sanoat korxonalari jozibadorligini oshirishda marketing strategiyasini amalga oshirish xususiyatlari 424
Raxmonova Feruza Musakulovna

Turizm sohasida investitsion faoliyat: nazariy asoslar va amaliy yo‘nalishlar 428
Ergashev Durdonaxon Aziz qizi

Qashqadaryo viloyatida barqaror turizmning rivojlanish tendensiyalari va mavjud muammolar tahlili 432
Suyunova Dilnoza Mexridin qizi

Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investitsion resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo‘nalishlar 436
Otaboyev Feruzbek Oybek o‘g‘li

Xususiy banklar faoliyatini rivojlantirishda raqamli texnologiyalarning moliya bozoriga ta’siri 441
Abduqahhorov Asilbek Ahror o‘g‘li

Mehnat resurslari tushunchasi, tarkibi va uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati 447
Kobilova Zebo Bobokulovna

Xorijiy davlatlar tajribasida moliyaviy siyosatning makroiqtisodiy barqarorlikni ta’minlashdagi roli 453
Jabborova Dilafruz

The impact of exchange rate policy on the financial-monetary system and economic growth 459
Raxmanova Laylo Baxodirovna

Современные вызовы и модельные подходы к обеспечению конкурентоспособности банковской системы Узбекистана 464
Юлдашева С.Ш.

Iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish yo‘llari 470
Ishimova Mohinur Absalomovna

Innovative pathways for advancing sustainable tourism in Uzbekistan 477
Feruz Karimov

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Tijorat banklarida biznes subyektlari faoliyati samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish yo‘llari 482
Mirpulatova Luiza Mansurovna

O‘zbekistonda sanoat zonalarining rivojlanish bosqichlari va huquqiy-me’yoriy asoslari 488
Vafoyev Akmal Ikromovich

Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanishda Germaniya tajribasi 493
Pardayeva Maftuna Ulug‘bek qizi

Korxonalar moliyaviy faoliyati bo‘yicha auditorlik risklarini xalqaro standartlar asosida baholash 497
Shirinov Uchqun Abduxalilovich, Abduxalil-zoda Ra’no Muzaffar qizi

Ishlab chiqarish xarajatlarining tarkibi va ularni pasaytirish usullari 501
Sodiqov Mirahror Abbos o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi hududlarini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishda mahalliy budjetlarning ahamiyati 509
Sharopov Dilshodjon Raxmatullayevich

The role of small business enterprises in enhancing the well-being of the population in Uzbekistan 513
Djalilova Shaxlo Ismoiljon kizi

O‘zbekistonda IPOlarni tashkil etish jarayonlari tahlili 518
Alikulov Azamat Tuygunovich

Kichik sanoat zonalari faoliyatining iqtisodiy-statistik tahlili (Surxondaryo viloyati misolida) 522
Ozoda Batirovna Sakiyeva

Hududlarning innovatsion turistik salohiyatini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish 528
Xaitov Oxunjon Nomoz o‘g‘li

Integrating circular economy principles in marketing and operations of grape export companies for green transition 534
Usmonova Diyora Mahmud kizi

Foreign experiences of improving the quality of services in the field of tourism 541
Raxmonov Siyovush Turob ugli

Z avlodining iste’dodli vakillari uchun raqobat: davlat boshqaruvi sektorining maqsadga yo‘naltirilgan raqamli avlodni jalb etish strategiyalari 546
Nosirova Shaxzoda Bohodir qizi

O‘zbekiston Respublikasida uglerod solig‘ini joriy etish orqali soliq ma’muriyatchiligini takomillashtirish va yashil iqtisodiyotga o‘tishni jadallashtirish imkoniyatlari: ekologik, iqtisodiy va institutsional yondashuv 560
Jo‘rayev Ahmad Saitnazar o‘g‘li

Tijorat banklari reytingiga ta’sir qiluvchi asosiy moliyaviy ko‘rsatkichlar tahlili 566
Karabayev Nodir Abduhamidovich

Budjet tashkilotlarida tuziladigan moliyaviy hisobotlarning ahamiyati 578
Norqulova Qutlug‘nigor Oloviddinovna

Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия 582
Хусейнов Рахим Али оглы

Zamonaviy HR texnologiyalarining korxonalar samaradorligiga ta’siri: “O‘zbekiston temir yo‘llari” AJ tajribasi 589
Xursanova Gulshan Ravshan qizi

Oliy ta’lim muassasalarida innovatsion menejment strategiyalarining samaradorligini oshirish yo‘llari 593
Pulatova Dildora Abdushukurovna

Oliy ta’lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo‘llashning bugungi kunda o‘rni va ahamiyati 600
Xolmirzayeva Gulruxsor Maxammetovna

Интеграция информационно-коммуникационных технологий в зеленую экономику: цифровые технологии для устойчивого развития 604
Бозорова Ирина Жуманазаровна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Xorijiy mamlakatlarda tadbirkorlik subyektlari tomonidan mahalliylashtirish asosida mahsulot ishlab chiqarishning o‘ziga xos jihatlari 608
Mirzabaev Xusniddin Muxamadjonovich

Цифровизация зеленой экономики: синергия технологий для устойчивого будущего 616
Мухамадиева Кибриё Баходировна, Умарова Надира Рахмановна, Шарипова Зулфия Шокиржоновна, Эшпулатова Хусния Мирғолиб кизи

O‘zbekistonda to‘qimachilik mahsulotlari bozori va rivojlanishi 621
Alimxodjayeva Nargiza Elshodovna

Samarqand viloyatida tikuv-to‘qimachilik sanoatining rivojlanish holati va ishlab chiqarish hajmininig prognozi 629
Ikramova Taxmina Latifovna

Повышение эффективности управления рисками в проектах государственно-частного партнерства в сфере услуг 639
Айтбаева Гульзада Куанышбаевна

Surxondaryo viloyati iqtisodiy o‘sish darajalarini ekonometrik modellashtirish 645
Pardayeva Ma’rifat Muzaffarovna

Зарубежный опыт развития экономики ресурсно-сырьевых регионов: модели диверсификации и возможности адаптации 654
Севара Кахрамоновна Хакбердиева

Xizmat ko‘rsatish sohasida raqobatbardoshlikni oshirishning ahamiyati 658
Abduvoxidova Mohinur Akmalovna

O‘zbekiston sug‘urta bozorida esg va yashil moliya instrumentlaridan foydalanish holati va imkoniyatlari 662
Zoyirov Laziz Subxonovich

Xorazm viloyatida transport xizmatlari ko‘rsatishning amaldagi holati tahlili va uni rivonlantirishning ustuvor yo‘nalishlari 668
Sharipova Bibijon Baxtiyorovna

Ulgurji savdo qoidalari va chakana savdodan farqli tomonlari 678
Batirova Raxima Abdujabbarovna, Xolmirzayev Ulug‘bek Abdulazizovich

Xalqaro integratsiya jarayonlarida raqamli iqtisodiyotning o‘rni 684
Zaripov Xurshid Zakir o‘g‘li

Mahalliy budjetlar daromadlari va xarajatlarining hozirgi holati 690
Himmatov Abdisamat Xalilovich

Raqamli iqtisodiyot sharoitida aholining moliyaviy madaniyatini rivojlantirish muammolari va istiqbollari 696
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna

Цели устойчивого развития и роль цифровых платформ в сфере трудовой миграции 702
Газиева Сулхия Саидмашрафовна

Onlayn savdo maydonchalarida mijoz sodiqligini shakllantirishda marketing strategiyalarining o‘rni 706
Baxromov Xudoyor Xabibullo o‘g‘li

Методологические основы оценки эффективности «зеленых» технологий в строительном секторе 710
Тожиева Дилфуза Бабамуратовна

Korxonalarda moliyaviy instrumentlar auditi masalalarini rivojlantirish 715
Mahmudov Saidjamol Kadirjanovich

O‘zbekiston Respublikasi soliq ma’murchiligini takomillashtirish jarayonlari 722
Mahmudova Sevara Rahmat qizi, Almardonov Muxammadali Ibragimovich

Improving the efficiency of modern housing fund management system 726
D.A. Berdiyeva, Aminova Naima Umar qizi

Kichik va o‘rta biznes subyektlari eksport salohiyatini rivojlantirish mexanizmini takomillashtirish 731
Abduqahhorov Azizbek Abdullo o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

From Science to Business: How Universities Stimulate Innovation 735
A. Bobozhonov, A.M. Shatre, V. Kirilova Vladimirova, R.Kh. Karlibaeva

Tashkilotlarda risklarni boshqarish strategiyalarining samaradorligini baholash: nazariy va amaliy yondashuvlar 740
Husanova Dilnura Mamrajab qizi

Turli mulkchilik shakllaridagi xo‘jalik yurituvchi subyektlar faoliyatining ekologik auditining nazariy jihatlari 744
Abdullayev Xurshidjon Nazrullo o‘g‘li

Sanoat korxonalarida innovatsion boshqaruv samaradorligini oshirish omillari 749
Ne’matullayev Abdurasulxon Ximaydulla o‘g‘li

Bozor iqtisodiyotiga o‘tish sharoitida innovatsion korxonalar boshqaruvi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi amal qilish xususiyatlari 755
Naimov Azamat Xikmatovich

Mamlakatimizda chet el investitsiyasi ishtirokidagi korxonalalar faoliyatini rivojlantirish 758
Qurbonov Javlonbek Jurabekovich, Shuxratov Azizbek A’zamjon o‘g‘li

Quritilgan organik mevalar eksportini rivojlantirishda yashil marketing strategiyalaridan foydalanish 764
Xidirov Shohrux Bobir o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasida xizmatlar sohasining asosiy ko‘rsatkichlari 769
Ernazarov Gulam Bekbayevich

Kichik biznes subyektlarida innovatsion faoliyatni baholash va rivojlantirish mexanizmlari 774
Mavrulov Ravshan Nematjonovich

Barqaror rivojlanish va korxonalarda barqarorlikni ta’minlash zaruriyati 780
Yakubova Dilfuza

Yashil iqtisodiyot sharoitlarida barqaror rivojlanish, yashil texnologiyalar va ekologik menejmentning o‘rni 785
Dilmurodov Abbos Anvar o‘g‘li

Qishloq xo‘jaligi sohasi faoliyatini davlat tomonidan muvofiqlashtirish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish 788
Tuxtamishev Shodimurod Qurbonboyevich

Tijorat banklarida chakana bank xizmatlarini rivojlantirish 795
Axmedov G‘ofurjon G‘ulomjonovich

Turizm sohasini ekonometrik modellashtirishda qo‘llaniladigan ekonometrik usullar va amaliy imkoniyatlar 801
Shukurov Ikrom Abdurashitovich

Sanoat tarmoqlarida investitsiyalar strukturasining iqtisodiy samaradorligi va innovatsiyalarni rag‘batlantirish 807
Xikmatillayeva Dildora Shavkat qizi

Mintaqa ziyorat turizmi samaradorligini oshirishda ekonometrik modellardan foydalanish 812
O‘rinova Durdona Botir qizi

Kichik biznes rivojlanishiga ta’sir etuvchi omillarni pest (siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy-demografik, texnologik omillar) tahlili 816
Israilov Rustam Ibragimovich

Qazib olish sanoati korxonalarini moliyaviy sog‘lomlashtirishda muammolar va salbiy omillar: tahlil va zamonaviy yondashuvlar 825
Abduraxmanov Davron Burxanjonovich

O‘zbekistonning milliy merosi boyliklaridan turizmda foydalanish yo‘llari 830
Samarov Xonqul Qahhorovich

Iqtisodiy rivojlanish jarayonida investision resurslarning mutanosib taqsimlanishi: samaradorlik va ustuvor yo‘nalishlar 835
Otaboyev Feruzbek Oybek o‘g‘li

Iqtisodiyotning ekologik transformatsiyasi sharoitida ijtimoiy o‘sishni indikativ baholash metodologiyasi 841
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Bojxona xizmati fiskal faoliyatini takomillashtirish istiqbollari 847
Pardayev To'lqin Nasirovich, Farxodov Farrux Furqatovich, Nomozov Abduvoxid bdurazzoq o'g'li

Механизмы устойчивого управления малым и средним бизнесом в условиях цифровизации и внедрения искусственного интеллекта 852
Зокирова Фарангиз Тулкуновна

Yashil bank xizmatlari va uni joriy etish bilan bog'liq muammolar 862
Makhmudova Mukhlisa Kodirjon kizi

Barqaror qishloq xo'jaligi ta'minot zanjirlarida transport tizimlarini optimallashtirish 867
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi

Moliyaviy rejalashtirishning ijtimoiy-iqtisodiy mazmuni 874
Pardayev Jamshid Muzaffarovich

Mintaqa sanoatida kichik biznesni qo'llab-quvvatlash va infratuzilmasini tashkil etish 881
Salayev Jasurbek Komilovich

Surxondaryo viloyatida 2010–2024-yillardagi yalpi hududiy mahsulotining iqtisodiy statistik tahlili 888
Ismoilov Davronbek Ilxomjon o'g'li

SURXONDARYO VILOYATIDA 2010–2024-YILLARDAGI YALPI HUDUDIY MAHSULOTINING IQTISODIY STATISTIK TAHLILI

Ismoilov Davronbek Ilxomjon o‘g‘li
Termiz Davlat Pedagogika instituti o‘qituvchisi
https://orcid.org/0009-0005-5013-1927

Annotatsiya: Ushbu maqolada Surxandaryo iqtisodiyotida yalpi hududiy mahsulotning statistik tahlili tushunchalari o‘rganilgan. yalpi hududiy mahsulotning funksiyalari va muammolari yoritilib, 2010-2024-yillar davomida Surxondaryo viloyatida yalpi hududiy mahsulotning statistik tahlili qilindi. Shuningdek, yalpi hududiy mahsulotning rivojlanishiga tavsiyalar berildi.

Tadqiqotning maqsadi-yalpi hududiy mahsulotning statistikasini o‘rganish. Surxondaryo viloyatida 2010-2024-yillarda yalpi hududiy mahsulotlarni statistik tahlil qilish. Yalpi hududiy mahsulotning statistikasiga mahalliy hududdan kelib chiqib ta`rif berish.

Kalit so‘zlar: Statistik tahlil, mutloq o‘zgarish, o‘sish sur’ati, ortirma sur’ati, zanjirsimon usul, -bazisli usul, vaqtli qatorlar, qo‘shimcha o‘sish qiymati, mutloq jadallashish yoki so‘nish sur’ati, jadallashish yoki so‘nish sur’ati, optimal jadallashish yoki so‘nish sur’ati.

Abstract: This article studies the concepts of statistical analysis of gross regional product in the economy of Surkhandarya. The functions and problems of gross regional product are highlighted, and a statistical analysis of gross regional product in Surkhandarya region for 2010-2024 is carried out. Recommendations are also given for the development of gross regional product. The purpose of the study is to study the statistics of gross regional product. Statistical analysis of gross regional products in Surkhandarya region for 2010-2024. Definition of gross regional product statistics based on the local area.

Key words: Statistical analysis, absolute change, growth rate, growth rate, chain-like method, -based method, time series, additional growth value, absolute acceleration or deceleration rate, acceleration or deceleration rate, optimal acceleration or deceleration rate.

Аннотация: В данной статье рассматриваются концепции статистического анализа валового регионального продукта в экономике Сурхандарьинской области. Раскрываются функции и задачи валового регионального продукта, проводится статистический анализ валового регионального продукта Сурхандарьинской области за 2010–2024 годы. Даны рекомендации по развитию валового регионального продукта. Целью исследования является изучение статистики валового регионального продукта. Проведен статистический анализ валового регионального продукта Сурхандарьинской области за 2010–2024 годы. Определить статистику валового регионального продукта по территориальным признакам.

Ключевые слова: статистический анализ, абсолютное изменение, темп роста, темп прироста, цепной метод, -базисный метод, временной ряд, приростное значение роста, абсолютный темп ускорения или замедления, темп ускорения или замедления, оптимальный темп ускорения или замедления.

KIRISH

Mazkur maqolada Surxondaryo viloyati yalpi hududiy mahsulotlarining 2010-2024-yillarda qiymatlari statistic tahlil qilindi. Bunda mutloq o‘zgarish (zanjirsimon va bazisli usuluda), O‘sish sur’ati(zanjirsimon va bazisli usulda), ortirma sur’ati, 1 % qo‘shimcha o‘sish qiymati, mutloq jadallashish yoki so‘nish sur’ati, jadallashish yoki so‘nish sur’ati (%) hamda optimal jadallashish yoki so‘nish sur’ati (%) me‘zonlatri bo‘yicha tahlil qilindi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Surxondaryo viloyat makroiqtisodiy ko‘rsatkichlarining tahlili olimlar izlanishlarida o‘z aksini topmoqda. Xususan, viloyatdagi uy-joy qurilish korxonlarining statistik tahlilini Q.T. Ibragimov[1] izlanishlarida, hududdagi qurilish matreallarining rivojlanish tendensiyalarini B. E. To‘rayev [2], viloyatda meva sabzavot yetishtirishni O. A. Jo‘rayev [3], viloyatdagi Termiz temir yo‘l uzelining statistik tahlili borasida D. R. Shakarova [4] izlanishlar olib borishgan. Yuqoridagi izlanishlarda ma’lum tarmoqning statistic tahlilini kuzatish mumkin. Mazkur maqolada esa viloyat yapli hududiy mahsulotlarining umumiy statistik tahlili qilindi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur maqolani yozishda kuzatish, statistik tahlil va taqqoslash usullaridan keng foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

Iqtisodiyotda ixtiyoriy soha rivojlanishini tahlil qilish ko‘p yillik ma’lumotlardan foydalangan holda amalga oshiriladi. Agarda ma`lum yillar davomida soha ulushi yoki hajmi to‘g‘risidagi ma’lumotlarning mutloq qiymati ma’lum bo‘lsa, ularni taqqoslash uchun olingan biror davrga nisbatan o‘zgarishini vaqtli qatorlarning mutloq o‘zgarish (zanjirsimon va bazisli), o‘sish sur’ati (zanjirsimon va bazisli), 1% qo‘shimcha o‘sishning (yoki kamayishning) qiymati, ortirma sur’ati (zanjirsimon va bazisli), mutloq jadallashish yoki so‘nish sur’ati, optimal jadallashish yoki so‘nish sur’ati kabi ko‘rsatkichlaridan foydalangan holda statistik tahlil amalga oshiriladi.

1-jadval. Vaqtli qatorlar tahlilida hisoblanadigan ayrim ko‘rsatkichlar.

Ko‘rsat kichlar Usullar	Mutloq o‘zgarish	O‘sish sur’ati	Ortirma sur’ati
Zanjirsimon	$\Delta Y_i = Y_k - Y_{k-1}$	$\Delta T_t^z = \frac{Y_n}{Y_{n-1}} \cdot 100\%$	$\Delta K = \frac{Y_k - Y_{k-1}}{Y_{n-1}} \cdot 100\%$
Bazisli	$\Delta Y_i = Y_k - Y_b$	$\Delta T_t^b = \frac{Y_n}{Y_b} \cdot 100\%$	$\Delta K = \frac{Y_k - Y_b}{Y_b} \cdot 100\%$
O‘rtacha	$\Delta Y_t = \frac{Y_n - Y_1}{n-1}$	$T_t = \sqrt[n-1]{\frac{Y_n}{Y_b}} \cdot 100\%$	

Mutloq jadallashish yoki so‘nish sur’ati deb-zanjirsimon usuldagi mutloq o‘sish qiymatlari ayirmasiga aytiladi. Jadallashish yoki so‘nish sur’ati (%)- zanjirsimon usuldagi o‘sish sur’atining bir davr keyingi davrning o‘sish sur’atiga nisbatining foizlarda ifodasiga aytiladi. Optimal jadallashish yoki so‘nish sur’ati (%)-jadallashish yoki so‘nish sur’atidan 100% ning ayirmasining foizlarda ifodasiga aytiladi.Shuningdek, zanjirsimon usuldagi mutloq o‘zgarishning ortirma sur’atiga nisbati -1 % qo‘shimcha o‘sish qiymati deyiladi.[5]

$\Delta Ø = \frac{\Delta Y_i}{\Delta K}$ (bu yerda $\Delta Ø$ – 1 % qo‘shimcha o‘sish qiymati)

Ko‘rsatkichlar asosida Surxondaryo viloyatidagi 2010-2024-yillarda Yalpi hududiy mahsulotlarni statistik tahlilini qilamiz.

2-jadval. Surxondaryo viloyatida 2010-2024-yillar davomida yalpi hududiy mahsulotlarning o‘zgarishi

Yillar	Yalpi hududiy mahsulot (mlrd so‘m)	Yillar	Yalpi hududiy mahsulot (mlrd so‘m)
2010	3 394,7	2018	21 229,4
2011	5 217,1	2019	25 473,1
2012	6 436,4	2020	27 571,6
2013	7 436,4	2021	33 591,1
2014	9 213,2	2022	39 201,8
2015	11 114,4	2023	46 999,2
2016	12 179,6	2024	54 354,1
2017	16 354,4		

Surxondaryo viloyatida yalpi hududiy mahsulotlar bo‘yicha statistik tahlilni amalga oshirib quyidagi natijalarga ega bo‘ldik. Tahlil batafsil bo‘lishi uchun dastlab mutloq o‘sish, o‘sish sur’ati va ortirma sur’ati ko‘rsatkichlari zanjirsimon va bazisli usulda tahlil qilindi.

3-jadval. Surxondaryo viloyatida 2010-2024 yillarda yalpi hududiy mahsulotlarning mutloq o‘sish, o‘sish sur’ati va ortirma sur’ati ko‘rsatkichlari bo‘yicha statistik tahlili

Yillar	Yalpi hududiy mahsulot	Mutloq o‘sish		O‘sish sur’ati		Ortirma sur’ati	
		Zanjirsimon usulda	Bazisli usulda	Zanjirsimon usulda	Bazisli usulda	Zanjirsimon usulda	Bazisli usulda
	Mlrd so‘m	ta	Ta	%	%	%	%
2010	3 394,7	-	-	-	-		
2011	5 217,1	1 822,40	1 822,40	153,68	153,68	53,68	53,68
2012	6 436,4	1 219,30	3 041,70	123,37	189,60	23,37	35,91
2013	7 436,4	1 000,00	4 041,70	115,53	219,05	15,53	29,45
2014	9 213,2	1 776,80	5 818,50	123,89	271,39	23,89	52,34
2015	11 114,4	1 901,20	7 719,70	120,63	327,40	20,63	56,00
2016	12 179,6	1 065,20	8 784,90	109,58	358,78	9,58	31,37
2017	16 354,4	4 174,80	12 959,70	134,27	481,76	34,27	122,97
2018	21 229,4	4 875,00	17 834,70	129,80	625,36	29,80	143,60
2019	25 473,1	4 243,70	22 078,40	119,98	750,37	19,98	125,00
2020	27 571,6	2 098,50	24 176,90	108,23	812,19	8,23	61,81
2021	33 591,1	6 019,50	30 196,40	121,83	989,51	21,83	177,32
2022	39 201,8	5 610,70	35 807,10	116,70	1154,79	16,70	165,27
2023	46 999,2	7 797,40	43 604,50	119,89	1384,48	19,89	229,69
2024	54 354,1	7 354,90	50 959,40	115,64	1601,14	15,64	216,65
O‘rtacha qiymat	21317,76	3639,95	19203,28	122,363	665,684	22,363	107,224

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, mutloq o‘sish qiymati zanjirsimon usulda o‘rtacha qiymati 3639,95 mlrdni, bazisli usulda esa 19203,28 mlrdni tashkil etgan. Eng kichik qiymatini 2013-yilda qabul qilib, bu 1 000,00 mlrdni tashkil etmoqda. 2012-2016-yillarda keskin o‘zgarishlar bo‘lmay o‘rtacha 1392,5 mlrd atrofidagi qiymatlarga ega bo‘lgan. 2018-yilda 4 875,00 mlrdni tashkil etib, 2020-yilarda esa keskin ravishda tushib bu ko‘rsatkich 2 098,50 mlrd bo‘lgan. 2020 yilda bundaykeskin tushishiga sabab sifatida bizning fikrimizcha butun dunyoda kuzatilgan COVID-19 pandemiyasini ta’kidlash mumkin. Chunki post pandemiya davrida huduhning YHM qiymati kesin orta boshlagan. Xusuusan, 2023-yilda esa u qaralayotgan davrlar ichida eng katta qiymatga 7797,40 mlrdni qabul qilgan.

O‘sish sur’ati ham zanjirsimon usulda o‘rtacha 122,36% ni, bazisli usulda esa deyarli 6, marta ortganini ko‘rish mumkin. Shuningdek, 2011-yilda ko‘rsatkich 153,68 % bo‘lgan, bu esa ko‘rsatkichlar ichida eng yuqorisi bo‘lgan. 2020-yilda 108,23 % tashkil etgan bu esa ko‘rsatkichlar ichida eng kichigi bo‘lgan. 2023-yilda 119,89% ni 2024-yilda esa bu ko‘rsatkich 115,64% tashkil etgan. Umuman olganda o‘sish sur’atining zanjirsimon usulda qiymati har yili faqat o‘sib borgan.

Ortirma sur’atining o‘rtacha qiymati zanjirsimon usulda 22,363%ga, bazisli usulda esa 107,224%ga ega bo‘lgan. 2011- yilda zanjirsimon usulda 53,68%ni tashkil etgan, bu ushbu parametrning maksimal qiymatidir. Bazisli usulda esa eng yuqori qiymat 2023-yili 2,3 marta ortib. 229,69 %ni tashkil etgan. Bu ushbu parametrning maksimal qiymatidir. 2020- yilda esa minimum qiymatiga erishgan bu zanjirsimon usulda 8,23% ni tashkil etdi. Bazisli usulda esa eng minimum qiymat 2013-yili 29,45% ni tashkil etgan.

Statistik tahlilda shuningdek 1% qo‘shimcha o‘sish qiymati, mutloq jadallashish yoki so‘nish sur’ati (mlrd), jadallashish yoki so‘nish sur’ati (%) va optimal jadallashish yoki so‘nish sur’ati ko‘rsatkichlarining qiymatlarini keltirib o‘tish joizdir.

4-jadval. Surxandaryo viloyatida 2010 -2024 yillarda Yalpi hududiy mahsulotning 1% qo‘shimcha o‘sish qiymati, mutloq jadallashish yoki so‘nish sur’ati(mlrd), jadallashish yoki so‘nish sur’ati (%) va optimal jadallashish yoki so‘nish sur’ati ko‘rsatkichlari bo‘yicha ststistik tahlili.

Yillar	Yalpi hududiy mahsulot	1 % qo‘shimcha o‘sish qiymati (mlrd)	Mutloq jadallashish yoki so‘nish sur’ati (mlrd)	Jadallashish yoki so‘nish sur’ati (%)	Optimal jadallashish yoki so‘nish sur’ati (%)
2010	3 394,7	-	-	-	-
2011	5 217,1	33,94	-	124,57	24,57
2012	6 436,4	52,17	-603,10	106,78	6,78
2013	7 436,4	64,36	-219,30	93,25	-6,74
2014	9 213,2	74,36	776,80	102,70	2,70
2015	11 114,4	92,13	124,40	110,08	10,08
2016	12 179,6	111,14	-836,00	81,61	-18,38
2017	16 354,4	121,79	3 109,60	103,44	3,44
2018	21 229,4	163,54	700,20	108,18	8,18
2019	25 473,1	212,29	-631,30	110,85	10,85
2020	27 571,6	254,73	-2 145,20	88,84	-11,15
2021	33 591,1	275,71	3 921,00	104,39	4,39
2022	39 201,8	335,91	-408,80	97,34	-2,65
2023	46 999,2	392,01	2 186,70	103,66	3,66
2024	54 354,1	469,99	-442,50	-	-
O‘rtacha qiymat	21317,766	11,625	425,576	102,75	2,75

1 % qo‘shimcha o‘sish qiymati (mlrd) qiymati qaralgan davrda o‘rtacha 11,625 ni tashkil etgan bo‘lsa, 2011-yilda minimum qiymati 33,94 mlrdni qabul qilgan bo‘lsa, 2024-yilda maksimum qiymatiga 469,99 mlrdga erishgan.

Mutloq jadallashish yoki so‘nish sur’ati (mlrd)-tahlil qilingan davrda doimiy ravishda keskin o‘zgarib turgan. Shu bilan birga o‘rtacha 425,576 mlrdni qabul qilib, 2020-yilda minimum qiymati -2 145,20 mlrdni qabul qilgan bo‘lsa, bir yildan keyin ya`ni 2021- yil 3 921,00 mlrdni tashkil etgan.

Jadallashish yoki so‘nish sur’ati foiz-tahlil davrida o‘rtacha 102,75% ni tashkil etgan bo‘lsa, 2011- yilda 124,57 % ni tashkil etgan. Ushbu qiymat tahlil qilingan davrdagi eng katta qiymatdir. 2016-yilda 81,61 % natija bilan eng kichik qiymatga erishgan.

Optimal jadallashish sur’ati foizning o‘rtacha qiymati 2,75 % bo‘lgan. 2018-yilda -18,38 % ni qabul qilgan. Ushbu qiymat minimum qiymatdir. 2011- yilda 24,57 % maksimim qiymatda bo‘lgan. Bundan keyingi davrda 2019-yilda 10,85 %ni tashkil etgan, bu esa qolgan davirlarga nisbatan eng yuqorisi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatmoqdaki, viloyatda yalpi hududiy mahsulotlar salmog‘i boshqa sohalar singari 2017-yilda ijodbiy o‘zgarishlarga erishgan. Bizning fikrimizcha hududda ko‘rsatkichning bunday keskin ortishiga sabab sifatida “Yangi O‘zbekiston”da iqtisodiyotning barcha soha va tarmoqlariga berilayotgan katta imkoniyatlar yotibdi. Prezidentimiz SH.M.Mirziyoyev boshchiligagi barcha rahbarlarning hudud iqtisodiyotiga ajratayotgan e’tibori sezilarli ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI.

1. Ibragimov. Q. T. ECONOMIC-STATISTICAL ANALYSIS OF ACTIVE CONSTRUCTION ENTERPRISES IN SURKHANDARYA REGION Journal of Management Value & Ethics (A quarterly Publication of GMA) April special issue. 23 Vol. 13 No.02 SJIF 8.001&GIF 0.626 ISSN-2249-9512 Journal of Management Value & Ethics.
2. B.E. Turayev. Surxondaryo viloyati yalpi hududiy mahsuloti tarkibida qurilish ishlari ulushining korrelyatsion-regression tahlili. “Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar” ilmiy elektron jurnali. № 6, noyabr-dekabr, 2021-yil - 215-224-betlar.

3. O.A.Jo‘rayev. Meva – sabzavot ishlab chiqarish samaradorligini statistik tadqiq etish.
4. Xorazm ma’mun akademiyasi axborotnomasi – 3/2,2023. 73-79.
5. Khatamov O.K., Shakarova D.R Correlation-Regression Analysis Of The Main Use Indicators Of Railway Transport. BALTIC JOURNAL OF LAW & POLITICS A Journal of Vytautas Magnus University VOLUME 16, NUMBER 03 (2023) ISSN 2029-045
6. Ekonometrika. O‘quv qo‘llanma. Toshkent: “INNOVATSIYA - ZIYO”, 2024. B.B.Berkinov, G.Sh.Namazov.

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

2025. № 9

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz